

Handläggare
Sofia Regnell
Telefon: 0850809021

Till
Östermalms stadsdelsnämnd
2021-02-11

Förslag till strategi för friluftsliv i Stockholms län

Remiss från kommunstyrelsen, dnr KS 2020/1637

Förslag till beslut

Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Sammanfattning

Länsstyrelsen har fått i uppdrag av regeringen att samordna och leda det regionala arbetet med friluftspolitiken. Syftet med en regional friluftslivsstrategi är att skapa förutsättningar för att stärka genomförandet av den nationella friluftslivspolitiken i Stockholms län.

Förvaltningen är positiv till att en regional strategi för friluftslivet i länet har tagits fram. Den vardagsnära naturen är viktig för att alla ska kunna utöva friluftsliv. Stockholm stad kan genom den fysiska planeringen skapa förutsättningar för att bevara och stärka den grönstruktur som finns. I samband med att Stockholm förtätas och många nya bostäder byggs är det viktigt att den vardagsnära naturen planeras in i ett tidigt skede för att målet om en god bebyggd miljö ska kunna uppnås. Förvaltningen arbetar både för att bevara och utveckla de parker och grönområden som finns inom stadsdelsområdet samt verkar för att grönstrukturen lyfts i tidiga skeden i stadsutvecklingsprocessen.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har skickat en remissen Förslag till friluftsliv i Stockholms län till bland annat Östermalms stadsdelsnämnd. Kommunstyrelsen sammanställer svaret för Stockholms stad och önskar yttrande senast den 22 februari 2021.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av parkmiljöavdelningen norra innerstaden.

Ärendet

De allra flesta upplever att friluftsliv är viktigt för hälsan och gör vardagen mer meningsfull. Människors kontakt med naturen har minskat de senaste hundra åren. I dagens samhälle spelar

friluftslivet en avgörande roll i att skapa förståelse för naturen och allt levande. Friluftsliv är en del i att bidra till miljömedvetenhet och hållbar utveckling. Länsstyrelsen har fått i uppdrag av regeringen att samordna och leda det regionala arbetet med friluftspolitiken.

Friluftslivet är brett och spänner över flera politikområden, bland annat politik för naturvård, kulturarv, regional tillväxt, jord- och skogsbruk, landsbygdens utveckling, folkhälsa och utbildning- och forskning. Även samhällsplanering är en central del i friluftslivspolitiken, särskilt för att värna den tätortsnära naturen. Där har kommunerna en nyckelroll. Utveckling av friluftslivet är beroende av att många aktörer med olika roller och ansvar bidrar i arbetet. Det finns därför behov av en gemensam övergripande strategi som inkluderar alla berörda målgrupper och som tar sikte på friluftspolitiken och de tio nationella målen. Länsstyrelsen Stockholm har valt ta fram en strategi för att tydliggöra en riktning i arbetet med att förverkliga friluftslivspolitiken i länet. Under perioden 2019-2020 har många personer och organisationer varit delaktiga i framtagandet av strategin.

Strategins syfte och roll

Syftet med en regional friluftslivsstrategi är att skapa förutsättningar för att stärka genomförandet av den nationella friluftslivspolitiken i Stockholms län. Friluftslivsstrategin ska stärka det långsiktiga arbetet med friluftsliv och friluftslivspolitiken genom att tydliggöra en effektiv riktning och en gemensam målbild för arbetet i Stockholms län. De tre strategiska fokusområdena med tillhörande mål bidrar med måluppfyllelse av samtliga tio nationella friluftslivsmål.

Den svenska friluftslivspolitiken

Friluftsliv är en angelägen fråga för regeringen och ett prioriterat politikerområde. Det övergripande målet för regeringens friluftspolitik är att stödja människors möjlighet att vistas i naturen och utöva friluftsliv där allemansrätten är en grund för friluftslivet. Alla människor ska ha en möjlighet att få naturupplevelser, välbefinnande, social gemenskap och ökad kunskap om natur och miljö. En rik tillgång på natur samt allemansrätten, individens intresse och ideella organisationers engagemang är grunden för människors möjligheter att bedriva friluftsliv.

Östermalms stadsdelsförvaltning
Parkmiljöavdelningen norra innerstaden

Karlavägen 104
Box 24 156
10451 Stockholm
Växel 08-50810000
ostermalm@stockholm.se
stockholm.se

År 2012 fattade riksdagen beslut om Sveriges friluftslivsmål, tio mål för friluftslivet. Sveriges friluftslivsmål är kortfattat:

1. Tillgänglig natur för alla.

2. Starkt engagemang och samverkan för friluftslivet
3. Allemansrätten
4. Tillgång till natur för friluftsliv
5. Attraktiv tätortsnära natur
6. Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling
7. Skyddade områden som resurs för friluftslivet
8. Ett rikt friluftsliv i skolan
9. Friluftsliv för god folkhälsa
10. God kunskap om friluftslivet

Ansvarsfördelning i Sverige

Nationell nivå

Naturvårdsverket ansvarar för uppföljning av friluftsmålen samt samordning av arbetet på nationell nivå. Flera andra myndigheter är delansvariga, bland andra Boverket, Skogsstyrelsen, Tillväxtverket, Skolverket och Folkhälsomyndigheten.

Regional nivå

Länsstyrelsen har uppdraget att samordna friluftspolitiken regionalt genom att bland annat finnas som stöd och samverkanspart till kommuner och andra aktörer på lokal nivå. Länsstyrelsen har ansvar för den statliga förvaltningen av skyddad natur i länet. Regionen har bland annat uppdrag inom regional utveckling och fysisk planering. För Region Stockholm innebär detta bland annat regionplanering i form av RUF 2050 för att bland annat säkra grönstruktur i länet. Regionen arbetar också med hälsofrämjande och förebyggande arbete, samt besöksnärliga frågor.

Lokal nivå

Kommunerna har en nyckelroll i att skapa förutsättningar för arbetet med friluftslivspolitiken. Kommunen kan skapa förutsättningar för friluftsliv genom bland annat fysisk planering, markfrågor, skötsel, aktiviteter inom skola och omsorg, stöd till friluftorganisationer, dialog och näringslivsutveckling. På lokal nivå finns även andra aktörer som är av stor betydelse för friluftslivet. Detta kan till exempel vara skogs- och jordbruket, markägare och naturturismföretagare.

Tätortsnära natur avgörande i en växande stad

Stockholms län täcker cirka 2 procent av Sveriges yta och mer än 20 procent av Sveriges befolkning bor och verkar här. Länet är Sveriges mest tätbefolkade län, samtidigt som länet räknas som Sveriges tredje största landsbygdsbefolkning. Hälften av länet utgörs av skog och skärgården är en av världens största med över 30 000 öar. I länet finns ungefär 200 000 hektar skyddad natur, varav cirka 330 naturreservat och två nationalparker.

Hur långt en utövare av friluftsliv har till naturen spelar en roll för hur ofta denne är i natur- eller kulturlandskapet. Desto närmare en person har till natur- och grönområden, i större utsträckning vistas personer i våra grönområden. Den vardagsnära naturen är den vi enkelt når i vår vardag. För att uppnå miljömålet om en god bebyggd miljö anser Boverket att grönområden som ligger inom 300 meter från befintliga bostäder och skolor ska uppmärksammas särskilt i planeringen. Vid planering av nya områden bör behovet av grönområden inom 300 meter från bostäder och skolor tillgodoses. Dessa 300 meter kommer från forskningen som visar på att detta är ett gränsvärde för hur långt individer är beredda att promenera för att använda ett grönområde ofta.

I tätortsområdena innebär bebyggelse- och infrastrukturutvecklingen den starkaste direkta påverkansfaktorn på grönområden. Många gröna miljöer försvinner vid förtätning eller utbyggnad av nya områden. Förtätningen medför också ökat slitage på återstående grönområden. Andra viktiga utmaningar är att lyfta gröonstrukturen tidigare i planeringen, där kumulativa effekter annars lätt förbises. För att motverka detta behöver många aktörer samordna sig, och mellankommunal samverkan är viktig. Den tätortsnära naturens kvalitet och tillgänglighet kan stärkas med rätt skötsel, och intressekonflikter mellan olika användare behöver hanteras. I Stockholms län med sin relativt höga och ökande befolkningstäthet är vardagsnära natur av hög prioritet.

Friluftslivsarbetet i Stockholms län saknar idag samordning och riktning. Arbetet behöver ett holistiskt perspektiv och grundas i kunskap. Vilka förutsättningar finns i länet för att utveckla friluftslivet? Vilka samhällsgrupper har sämst tillgång till friluftslivet i Stockholms län? Hur påverkas friluftslivet av planer, program eller pågående markanvändning? Hur förändras friluftslivet och dess förutsättningar över tid? För att ta reda på detta behövs olika former av kunskapsunderlag.

Strategiska fokusområden

Den regionala friluftslivsstrategin omfattar tre strategiska fokusområden. För varje fokusområde har ytterligare ett antal mål formulerats. I handlingsplanerna kopplade till friluftslivsstrategin kommer åtgärder och aktiviteter för varje mål listas och prioriteras.

Friluftslivsstrategi Stockholms län 2021-2030 Strategiska fokusområden med mål

- *Handlingsplan för friluftsliv 2021-2026*
Mål, åtgärder och aktiviteter samt indikatorer för uppföljning
- *Handlingsplan för friluftsliv 2026-2030*
Mål, åtgärder och aktiviteter samt indikatorer för uppföljning

De tre strategiska fokusområden beskrivs nedan.

Ett kunskapsbaserat och systematiskt arbete med friluftslivet
En god kunskap om friluftslivet ger aktörer möjlighet att ta välgrundade beslut och prioriteringar. I Stockholms län ska det finnas en god kunskap om friluftslivet, både ur brukarens perspektiv, men också ur förvaltar- och aktör perspektivet. Prioriteringar för friluftslivet ska tydligare synas i den fysiska planeringen och tillgången till vardagsnära natur skall vara god och enkel att nå inom hela länet. Naturvårdsarbetet och naturskötsel skall ha ett starkt friluftslivsperspektiv och det ska vara enkelt för beslutsfattare och tjänstemän att investera i friluftslivet.

Syfte

- Skapa förutsättningar för ett kvalitativt arbete med friluftsliv
- Ta fram kvalitativa underlag för planering för friluftsliv
- Ge möjlighet till kvalitativ verksamhetsuppföljning

Mål

1. *Ett hållbart friluftsliv genom kunskap*

Kunskap är ett viktigt verktyg för att skapa ett hållbart friluftsliv för framtiden i Stockholms län. I länet är vi alla duktiga på att mäta, påvisa och lyfta fram friluftslivets värden i samhällsdebatten. Tillsammans med kommuner och andra aktörer i länet utvecklar vi kunskap och förståelse för friluftsliv, allemansrätt och natur som enkelt och på ett effektivt sätt når beslutsfattare, politiker och allmänhet i länet.

2. *Öka och utveckla kunskapen om friluftslivets alla värden bland kommuner och andra aktörer*

Det finns kunskap om friluftslivets alla värden, vilket innebär att vi dels har kunskap om natur- och kulturlandskapet och hur vi nyttjar denna på ett hållbart sätt, nu och i framtiden. Vi har kunskap om vilka biologiska, sociala, kulturella och hälsofrämjande värden som våra natur- och kulturområden erbjuder och hur de används. Vi har också kunskap om vilka värden det är som attraherar våra befintliga

friluftslivsutövare, och vilka värden som är viktiga för nya målgrupper. Vårt systematiska arbete med friluftslivet skapar strukturer för att vi ska kunna följa upp särskilda händelser och se effekter av friluftslivet.

Ett jämlikt friluftsliv som främjar hållbara livsstilar

Alla ska kunna vara ute och uppleva natur- och kulturlandskapet i Stockholms län. Att vara i natur- eller kulturlandskap för välbefinnande ska vara lättillgängligt och vardagsnära. Ovana friluftslivsutövare och barn ska stå i centrum för friluftslivsarbetet. Friluftsliv är en integrerad del av arbetet med folkhälsa och integration bland aktörer i Stockholms län.

Syfte

- Skapa förutsättningar för en god folkhälsa genom friluftsliv
- Skapa jämlika villkor för friluftslivet i länet
- Stärka det vardagsnära friluftslivet

Mål

1. Friluftslivet främjar människors hälsa och livskvalitet samt är en integrerad del av samhällsutvecklingen.

Arbetet med friluftsliv i länet sker aktivt för att alla människor ska ha möjlighet till vistelser i natur- och kulturlandskapet. Vi arbetar brett med friluftsliv för att få in utevistelser i fler verksamhetsområden. Länets olika aktörer värderar friluftslivet högt baserat på de folkhälsovinster som genereras.

2. Alla länsmedborgare har nära till vardagsnära Natur

I Stockholms län gör vi plats för rörelse och utomhusvistelse, samtidigt som vi bevarar och utvecklar våra befintliga natur- och kulturmiljöer i och kring stad och tätort. Oavsett var du bor i Stockholms län har du som länsmedborgare möjlighet till vardagsnära natur för upplevelser i natur- och kulturlandskapet för välbefinnande och rekreation. Planerare i länet tar hänsyn till och prioriterar friluftslivet. Den fysiska planeringen i länet kännetecknas av närhet till den vardagsnära naturen och tillgång till friytor för rörelse och lek bland barn och unga. I Stockholms län med sin relativt höga och ökande befolkningstäthet prioriteras vardagsnaturen högt. Genom fysisk planering skapas också förutsättningar för naturturismföretag att etableras och utvecklas vilket också bidrar till en levande landsbygd.

3. Kunskapen ska öka om friluftsliv som friskfaktor och skyddsfaktor mot fysisk och psykisk ohälsa bland kommunala och regionala aktörer samt allmänhet i länet

Kunskapen om friluftslivet som främjande av fysisk och psykisk hälsa är god bland länets kommuner och allmänhet. Genom att låta

friluftslivet ta plats i sektorsövergripande sammanhang skapas naturligt aktiviteter inom ramen för friluftsliv, som ger nytta och vinster likväl hos individen som samhället. Ovana friluftslivsbesökare blir inspirerade och stärkta av friluftslivsverksamhet i skola och föreningar. Länsstyrelse, kommuner och andra aktörer arbetar aktivt tillsammans med ideella verksamheter genom att kommunicera och lyfta goda exempel och stärka friluftslivet i skolan.

Innovation och dialog för ett hållbart friluftsliv

Friluftslivet anpassas och utvecklas efter medborgarens behov. Områden som är eftersatta utvecklas och genom att använda ny teknik och metoder uppnås ett bättre resultat. Friluftslivets arbetsmetoder utvecklas för att skapa villkor för ett hållbart friluftsliv som stärker regional landsbygdsutveckling.

Syfte

- Friluftslivsarbetet ska vara i fas med samhällsutvecklingen
- Arbetet med ett hållbart friluftsliv stärker regional tillväxt- och landsbygdsutveckling.

Mål

1. Det finns en etablerad struktur för dialog och samverkan mellan länets aktörer och intressenter inom friluftslivsområdet

Det finns en utvecklad struktur för samverkan och kunskapsutbyte mellan regionala aktörer och kommuner, mellan kommunala funktioner (miljö, hälsa, samhällsplanering, turism) och mellan offentliga aktörer och civilsamhälle, akademi och näringsliv i länet.

2. Arbetet med friluftslivet i länet följer samhällsutvecklingen med innovation och förnyelse genom utveckling av processer, metoder och upplevelser.

I Stockholms län vågar vi testa att arbeta med friluftslivet på nya sätt. Genom att involvera och prata med våra målgrupper, engagera och skapa delaktighet i allt från idé till planering och genomförande skapas intresse och känsla av ägarskap. Nya tekniker och metoder för att tillgängliggöra, kommunicera och på andra sätt skapa ett län där friluftslivet utvecklas för alla, såväl utövaren som för länets olika intressenter, är kunskaps och kompetenshöjande och attraktiva sätt att ta sig an olika utmaningar.

3. Friluftslivsupplevelser är en integrerad del av besöksnäringen och bidrar till en hållbar utveckling av länets landsbygd

I länet skapas goda förutsättningar för föreningar, naturturismföretagare, kommuner och andra aktörer att erbjuda många aktiviteter som gör att nya grupper av människor upptäcker

friluftslivet på ett hållbart sätt. Det ska finnas en bredd av aktiviteter och produkter inom friluftsliv och naturturism.

4. Tillgången och tillgängligheten till natur- och kulturlandskapet ska ske på goda villkor både för markägare och friluftslivsutövare

Utan natur har vi inga naturupplevelser. Tillsammans tar vi vara om vår arena. I friluftslivets möts flera olika aktörer med olika perspektiv. Genom bra och tidiga dialoger skapas samsyn och tillit till varandra.

Synpunkter och förslag

Förvaltningen är positiv till att en regional strategi för friluftslivet i länet har tagits fram. I Stockholms län där en stor bebyggelse- och infrastrukturutveckling sker idag, krävs det en regional samverkan för att förutsättningarna för ett lättillgängligt och vardagsnära friluftsliv ska kunna bevaras och utvecklas, vilket lyfts på ett tydligt sätt i strategin. Stockholm stad kan genom den fysiska planeringen skapa förutsättningar för att bevara och stärka den grönstruktur som finns. Det högt ställda målet om byggnation av nya bostäder kan ibland stå i konflikt med detta, vilket är något som stadsdelsförvaltningen verkar för att lyfta tidigt i stadsutvecklingsprocessen. Den bostadsnära naturen är av stor betydelse för stadens invånare, inte minst med tanke på att många förskolor och skolor idag saknar eller har små gårdar och använder denna natur i den dagliga verksamheten. Detta har också blivit extra tydligt under den pågående Covid-19 pandemin då många förlagt aktiviteter utomhus. Det är därför betydelsefullt att bevara denna typ av bostadsnära natur som inte ligger skyddad i exempelvis ett naturreservat eller i en Nationalstadspark. Det är bland annat därför det är angeläget att de regionala handlingsplanerna för genomförandet av strategin tas fram så snart som möjligt.

I översiktsplan för Stockholm stad, som bland annat utgår från regionala strategier för utvecklingen i Stockholms län, pekas stadsutvecklingsstrategier ut för en hållbar tillväxt i strävan efter att nå stadens långsiktiga mål. En viktig del i stadsbyggandet är att förbättra parker och natur med mer kvaliteter och bättre tillgänglighet samt att skapa stärkta gröna samband och nya parker i rätt lägen. I Strategi för Grönare Stockholm, som har sin utgångspunkt i översiktsplanen, beskrivs riktlinjer för planering, genomförande och förvaltning av stadens parker och grönområden. Stockholm stads miljöprogram visar stadens ambitioner inom miljöområdet avseende mark- och vattenanvändning. Utifrån bland annat dessa strategi- och styrdokument har Östermalms parkplan tagits fram. Parkplanen utgör ett vägledande dokument som beskriver hur parker, bostadsnära natur och gröna gaturum inom

stadsdelsområdets ska vårdas och utvecklas. Med utgångspunkt i Östermalms parkplan arbetar förvaltningen på lokal nivå med att bevara och utveckla de grönområden som finns för att skapa förutsättningar för friluftslivet.

Kommunfullmäktige beslutade 2018 om Stockholm stads strategi för det rörliga friluftslivet 2018-2022, som är ett komplement till stadens idrottspolitiska program. Strategin utgår, på samma sätt som den regionala strategin för friluftslivet, från de tio nationella målen som Naturvårdsverket tagit fram och ska bidra till att få fler Stockholmare att bli fysiskt aktiva. Strategin innebär bland annat att staden ska arbeta för att erbjuda attraktiva möjligheter till friluftsliv både i närmiljön och att erbjuda områden som invånare i hela staden lockas att besöka. Strategin lyfter även att det behövs en intern samverkan mellan stadens förvaltningar för friluftsfrågor, då ansvaret idag är spritt mellan olika förvaltningar.

Östermalm har, genom Kungliga nationalstadsparken på Norra och Södra Djurgården vilken har ett grundskydd mot exploatering, god tillgång på stora naturområden. Förvaltningen delar ansvar för skötsel av Nationalstadsparken med Kungliga Djurgårdsförvaltningen, och arbetar bland annat med åtgärder för att tillgängliggöra naturen så att fler ska ha möjlighet att nyttja den. Stadsdelsförvaltningen verkar också för ökad tillgänglighet genom exempelvis förbättrad kommunal kollektivtrafik till de gröna målpunkter som finns inom stadsdelsområdet. Den lokala tillgången på park- och naturmark skiljer sig åt inom Östermalm. Östermalms täta stenstad har mycket lite parkyta per invånare (tillsammans med delar av Norrmalm och Södermalm minst i Stockholm). Boende i Lappkärrsberget, Ekhagen, Gärdet samt Hjorthagen har däremot god tillgång på parkytor nära bostaden.

I samband med att Stockholm förtätas och många nya bostäder byggs är det viktigt att den vardagsnära naturen planeras in i ett tidigt skede för att målet om en god bebyggd miljö ska kunna uppnås, vilket lyfts som en central del i den regionala strategin för friluftslivet. Förvaltningen verkar både för att bevara och utveckla de parker och grönområden som finns inom stadsdelsområdet samt att lyfta grönfrågorna tidigt i stadsutvecklingen. Östermalm är ett av de stadsdelsområden i Stockholm som växer mest. När Norra Djurgårdsstaden med Loud den är fullt utbyggd beräknas stadsdelsområdets befolkning närma sig 100 000 invånare, i jämförelse med dagens 78 350 (31 december 2019). Befolkningsökningen inom stadsdelsområdet innebär även en ökad användning och slitage på befintliga parker och grönområden. Detta

innebär högre driftskostnader och högre krav på effektiva skötselmetoder.

Kerstin Andersson
Stadsdelsdirektör

Therese Rosen
Avdelningschef

Bilagor

1. Förslag till strategi för friluftsliv i Stockholms län,
Länsstyrelsen Stockholm

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Kerstin Andersson	2021-01-28
Therese Rosen	2021-01-28